

Hoge Raad van Adel

Jaarverslag 2020

Inhoudsopgave

Ten geleide	5
JAARVERSLAG VAN DE RAAD OVER 2020	6
Adelszaken	7
Wapens, vlaggen en emblemen	8
JAARVERSLAG VAN DE SECRETARIE OVER 2020	14
Secretaris en medewerkers	14
Bibliotheek en verzamelingen	15
HOGE RAAD VAN ADEL	18

Raadszaal na de renovatie

Detail van de gemarmerde lambrisering van de trap met in het venster de oorspronkelijk marmering

Ten geleide

Voor u ligt het jaarverslag van de Hoge Raad van Adel over het jaar 2020. Ook voor de Raad was dit een bijzondere periode vanwege het COVID-19 virus. Daardoor werden publieke activiteiten door en bezoeken aan de Raad sterk beperkt. Naast de beperkingen van het virus heeft ook de grote renovatie van het pand aan de Nassaulaan in de eerste helft van 2020 veel improvisatie gevraagd van de medewerkers van de secretarie. Verderop in dit verslag leest u hier meer over.

Op adelsgebied deed de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State uitspraak in een tweetal adoptiezaken inzake inschrijving in het filiatierregister van de Nederlandse adel. De Afdeling concludeerde dat inschrijving in het filiatierregister niet mogelijk is van personen die, voor de Wet op de Adeldom (WoA) op 1 augustus 1994 in werking trad, zijn geadopteerd. De Raad bevestigde hiermee de eerdere uitspraken in 2005 en 2014 dat artikel 3 van de WoA eerbiedigende werking heeft en derhalve alleen van toepassing is op kinderen die na inwerkingtreding van de WoA buiten het huwelijk zijn geboren of geadopteerd.

Het gemeentelijk herindelingsproces leidde in 2020 tot één verzoek om advies voor een nieuw gemeentewapen. Dit verzoek en twee verzoeken uit het voorgaande jaar resulteerden dit jaar tot wapenverleningen bij Koninklijk besluit. Daarnaast ontvangt de Raad regelmatig verzoeken van krijgsmachtonderdelen voor advisering over een embleem.

Deze schaalvergroting door herindelingen en fusies heeft ertoe geleid dat de dorpswapens op de agenda terecht kwamen. Een artikel in het *VNG Magazine* heeft deze problematiek nader voor het voetlicht gebracht. Of nadere informatievoorziening of regelgeving hiervoor gewenst is zal de tijd leren.

De overhandiging van wapendiploma's is vanwege COVID-19 in het verslagjaar beperkt gebleven tot één gemeente (Noordwijk) waarbij tevens de nieuwe gemeentevlag werd onthuld. Een feestelijke overhandiging in aanwezigheid van een groter of kleiner aantal genodigden was immers vanwege de beperkende maatregelen niet mogelijk. Zodra het weer mogelijk is, zullen in 2021 alsnog de wapendiploma's van eerder toegekende wapens persoonlijk aan de betreffende bestuursorganen worden overhandigd.

Het archief en de bibliotheek blijken steeds meer in de belangstelling te staan van onderzoekers, promovendi en andere geïnteresseerden. De Raad ondersteunt deze ontwikkeling onder andere door de digitale toegankelijkheid te vergroten. In het kader hiervan is de Raad nu eveneens actief op Instagram. Openstelling van het pand op Open Monumentendag past ook in het streven de bekendheid bij het publiek te vergroten.

J.P. de Savornin Lohman, voorzitter

JAARVERSLAG VAN DE RAAD OVER 2020

De Hoge Raad van Adel bracht in 2020 in 10 zaken advies uit. Van deze adviezen had er 1 betrekking op een wapen en hadden er 4 betrekking op vlaggen en 3 op emblemen van de Krijgsmacht.

Raadsvergaderingen

De voor- en najaarsvergadering van de Raad vonden plaats op respectievelijk 8 april ten kantore van de Kanselarij der Nederlandse Orden op de Nassaulaan 18 en op 28 oktober digitaal via Teams.

Overlijden

De Raad heeft tot zijn verdriet kennis moeten nemen van het overlijden van jonkheer mr. C.L. Reigersman (1927-2020). Jonkheer Reigersman werd na zijn pensionering als hoofd Inspectie der Domeinen in Zuid-Holland in 1986 lid van de Hoge Raad van Adel. In 2001 nam hij afscheid als Raadslid. In 2012 schonk hij het familiearchief Reigersman aan de Raad.

Representatie van de Raad

De Gouverneur der Residentie hield op 6 januari een nieuwjaarsreceptie die werd bijgewoond door de voorzitter. De secretaris bezocht op 7 januari de Nieuwjaarsreceptie van rijksmuseum Paleis Het Loo. De voorzitter vertegenwoordigde de Raad tijdens de Nieuwjaarsontvangst van Zijne Majesteit de Koning op 14 januari in het Koninklijk Paleis Amsterdam.

Op 25 januari woonde de voorzitter het jaarlijkse Interridderlijk Overleg bij van de Nederlandse ridderschappen, georganiseerd te Goes door de Ridderschap van Zeeland.

Mr. H.C.R.M. baron de Wijkerslooth de Weerdesteijn en de secretaris brachten op 30 januari een bezoek aan de voorzitter van de VNG mr. J.H.C. van Zanen inzake de positie van dorpswapens.

Voorzitter en secretaris zetten op 29 juni in een interview met de Utrechtse studievereniging Staats- en bestuursrecht Politeia de werkzaamheden van de Raad en de betekenis van de Wet op de adeldom uiteen.

Op 17 november reikten de secretaris en medewerker advisering het wapendiploma aan de burgemeester van de nieuwe gemeente Noordwijk (Noordwijk en Noordwijkerhout) uit.

Renovatie pand Nassaulaan 2B

In het eerste halfjaar van 2020 heeft een grootscheepse renovatie van het pand van de Hoge Raad van Adel aan de Nassaulaan 2B plaatsgevonden. Uitgangspunt van het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) was het met respect voor de monumentale status terugbrengen van de laat-negentiende-eeuwse sfeer en uitstraling van het pand. Vanwege de aanwezigheid van een geklimatiseerd archiefdepot dat dagelijks gebruikt wordt was een tijdelijke uithuizing niet aan de orde. Dit betekende dat de medewerkers om te beginnen op de eerste verdieping plaatsnamen en vervolgens op de begane grond, en dat bovendien coronaproof. Bezoek ontvangen was uitgesloten. Een andere moeilijkheid was, dat het pand in de loop van de tijd ‘topzwaar’ was geworden en de stabiliteit in gevaar werd gebracht. Dit betekende dat een substantieel deel van het depot op de bovenste verdieping moest worden geschoond. Het betrof met name algemene boekenreeksen en naslagwerken die uitstekend raadpleegbaar zijn op internet. De uitstekende samenwerking met het RVB heeft ertoe geleid dat het pand wederom de passende uitstraling heeft teruggekregen. Helaas konden officiële ontvangsten vanwege COVID-19 geen doorgang vinden en moest ook worden afgezien van een feestelijke oplevering van de renovatie.

Open Monumentendag

Het was de bedoeling dat het pand van de Raad tijdens de Open Monumentendag op 12 september zou zijn geopend voor het publiek. Deze openstelling past in het streven de bekendheid van de Raad bij het publiek te vergroten. De zojuist afgeronde renovatie was een extra stimulans. Helaas kon de openstelling vanwege COVID-19 geen doorgang vinden. Daarvoor in de plaats zijn er 360 gradenfoto’s en een filmpje gemaakt van het interieur met een toelichting door de secretaris en medewerker advisering.

Adelszaken

Adelsrecht

In het filiatieregister van de Nederlandse adel werden 59 akten van geboorte, huwelijk en overlijden ingeschreven. Hiertoe behoorden de geboorte- en huwelijksakte van een lid van een Belgische adellijke familie van wie een directe voorvader (in mannelijke lijn) in 1823 werd erkend te behoren tot de Nederlandse adel. Leden van Zuid-Nederlandse adellijke geslachten die tussen 1814 en 1830 door Koning Willem I in de Nederlandse adel werden opgenomen maar na 1830 opteerden voor België, worden beschouwd als óók te behoren tot de Nederlandse adel en kunnen worden ingeschreven in het filiatieregister indien ze ervoor kiezen Nederlands staatsburger te worden.

In december heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State uitspraak gedaan in twee adoptiezaken. De voor sommigen open vraag of personen die vóór 1 augustus 1994 (inwerkingtreding Wet op de adeldom) zijn geadopteerd door een edelman adeldom verkregen werd door de Afdeling ontkennend beantwoord en zij kunnen dus ook niet worden

ingeschreven in het filiatierregister van de Nederlandse adel. De Afdeling gebruikte grotendeels dezelfde argumenten als bij eerdere zaken in 2005 en 2014, aangevuld met enkel nuances.

Op eigen verzoek werd een edelvrouw geroyeerd uit de Nederlandse adel.

Wapens, vlaggen en emblemen

Gemeentewapens

In het verslagjaar bracht de Hoge Raad van Adel 1 advies uit over een nieuw gemeentewapen. Het betrof het wapen voor de gemeente *Eemsdelta* (Groningen). Dit jaar werd aan de gemeenten *Eemsdelta*, *Uithoorn* (Noord-Holland) en *Vijfheerenlanden* (Utrecht) bij Koninklijk besluit een wapen verleend. De wapentekenaar van de Raad Bultsma-Vos vervaardigde de officiële wapendiploma's en de zwartwittekeningen voor de gemeenten en de registertekeningen voor het archief van de Hoge Raad van Adel (deze registertekeningen worden hierna afgebeeld).

Wapenverlening aan de gemeente Eemsdelta

Eemsdelta is de nieuwe Groningse gemeente die per 1 januari 2021 ontstaat uit de samenvoeging van de gemeenten Appingedam, Delfzijl en Loppersum. De gemeente Appingedam is nooit heringedeeld, de gemeente Delfzijl is ontstaan door samenvoeging van de gemeenten Delfzijl, Bierum en Termunten en de gemeente Loppersum door samenvoeging van de gemeente Loppersum, Middelstum, Stedum en 't Zandt.

Per brief van 5 maart 2020 verzocht de burgemeester van de gemeente Delfzijl, tevens voorzitter van de stuurgroep Eemsdelta, de Raad advies inzake een wapen dat is ontworpen door de werkgroep Gemeentewapen Eemsdelta. De werkgroep bestond uit vertegenwoordigers van historische verenigingen, de archiefdienst en de gemeentelijke organisatie. Ook de wapentekenaar van de Raad Bultsma-Vos had zitting in de werkgroep. Het ontwerp dat aan de Raad werd voorgelegd is een golvend doorsneden wapen met in de bovenste schildhelft een pelikaan met opgeheven vlucht die drie jongen voedt met zijn bloed en in de onderste schildhelft schuingekruist een anker en een sleutel. Het schild wordt gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren en gehouden door een gekroonde harpij en een adelaar.

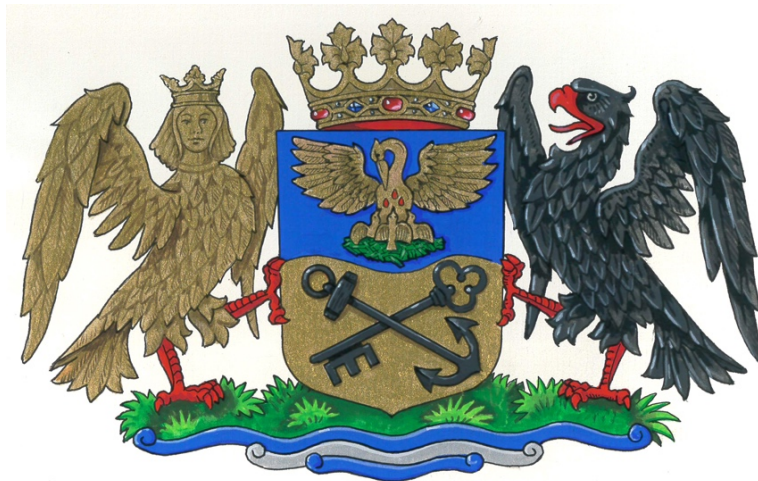
De pelikaan is van oudsher de wapenfiguur van stad en gemeente Appingedam en komt al voor op een zegel uit 1308. In de christelijke iconografie is de pelikaan het symbool van het lijden van Christus. Het anker verwijst naar de verbondenheid van de havenstad Delfzijl met de zee en de scheepvaart, en komt voor in het wapen dat Delfzijl tussen 1887 en 1960 heeft gevoerd. De sleutel, afkomstig uit de opeenvolgende wapens van Loppersum (1871 en 1991), is het symbool van de apostel Petrus, die met de apostel Paulus de patroonheilige van de kerk van Loppersum is. De sleutel staat bovendien symbool voor de toenmalige proosdij Loppersum die met zijn 26 kerspelen het westelijk en grootste deel van het oude landschap Fivelingo en daarmee een groot deel van het grondgebied van de nieuwe gemeente bestreek. Met de golvende doorsnijding van het schild (en ook het golvende voetstuk) verwijzen de ontwerpers naar het Damsterdiep, dat van oudsher een belangrijke rol heeft gespeeld als transportweg en in de

afwatering van Fivelingo, en naar de Eems die bij Delfzijl in de Noordzee uitmondt. In pelikaan, sleutel en anker wil men ook de kernwaarden van de gemeente tot uiting brengen: ‘zorg voor elkaar, toegankelijkheid en hoop en standvastigheid’.

Als schildhouders opteerde de werkgroep voor de harpij en adelaar. De mythische harpij is een sirene- of Lorelei-achtige figuur die de zeeman verleidt en naar de kust lokt, zodat hij strandt en niet verder kan. Ze verbeeldt de tweestrijd van de zeeman die naar huis verlangt maar ook bang is om altijd aan de wal te blijven. De harpij komt voor in de opeenvolgende wapens van Delfzijl (1960 en 1991) en in dat van het Generale Zijlvest der Drie Delfzijlen. De figuur zou teruggaan op het familiewapen Cirksena. Edzard I Cirksena (Edzard de Grote), graaf van Oost-Friesland, erkende in 1506 de zijlbrieven van het Generale Zijlvest der Drie Delfzijlen. De ontwerpers achten deze figuur dan ook een passend symbool voor Eemsdelta als havenplaats.

De adelaar is ontleend aan de dubbelkoppige adelaar uit het wapen van de gemeente Loppersum (1991) en kwam oorspronkelijk voor in de familiewapens van de heren van Stedum en van 't Zandt. De adelaar komt ook voor in het wapen van het landschap Fivelingo vanaf de vijftiende eeuw en in het wapen van het gelijknamige waterschap (1960).

De Raad kon met het ontwerp instemmen. Het wapen is heraldisch correct, esthetisch fraai en door de gekozen wapenfiguren in combinatie met de bijzondere schildhouders voldoende onderscheidend. Het geheel beantwoordt daarmee aan de ministeriële richtlijnen voor het verlenen van wapens aan publiekrechtelijke lichamen van 1977, die de Raad hanteert bij het beoordelen van wapens. De nieuwe gemeente is gerechtigd om, conform (althans in de geest van) deze richtlijnen, de vijfbladerige kroon te voeren die thans ook de drie fuserende gemeenten voeren. Tevens zou zij de zilveren schildhoudende leeuwen mogen voortzetten die voorkomen in het huidige wapen van de gemeente Delfzijl. Toch heeft de werkgroep Gemeentewapen Eemsdelta gemeend de veel voorkomende leeuwen te vervangen door harpij en adelaar. Dit achtte de Raad niet bezwaarlijk. Ook de opeenvolgende wapens van de gemeente Delfzijl hebben immers enkele malen een dergelijke verandering gekend. De zilveren schildhoudende leeuwen werden pas in 1991 geïntroduceerd en kwamen in de plaats van de gouden leeuwen in het wapen van 1960, die op hun beurt de figuren Mercurius en Nijverheid in het wapen van 1887 hadden vervangen.

Na advies van de Raad aan de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 24 september 2020, is bij Koninklijk besluit van 8 oktober 2020, nr. 2020002055, aan de

nieuwe gemeente Eemdelta een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt: *Golvend doorsneden; I in azuur een pelikaan met gespreide vleugels met haar jongen, alles van goud, op het nest van sinopel; II in goud schuingekruist een anker en een slentel, beide van sabel. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren, gehouden rechts door een gekroonde aanzijnde harpij van goud, gepoot van keel, en links door een adelaar van sabel, gebekt, getongd en gepoot van keel, het geheel geplaatst op een grasgrond met daaronder drie golvende dwarsbalken van azuur en zilver.* (Wapendiploma van 25 november 2020).

Wapenverlening aan de gemeente Uithoorn

Uithoorn is een bestaande gemeente in Noord-Holland, die op 10 februari 2020 het tweehonderdjarig bestaan in haar huidige samenstelling vierde, dat wil zeggen met de kernen De Kwakel, Thamen en Uithoorn (Thamen was weliswaar op 1 januari 1818 een zelfstandige gemeente geworden, maar werd al op 10 februari 1820 weer bij Uithoorn gevoegd). Bij besluit van de Hoge Raad van Adel van 11 september 1816 is voor de gemeente Uithoorn een wapen bevestigd, namelijk: ‘Van lazuur met een hoorn van goud, [beslagen van zilver en] geband van keel, uit de mond van welke is uitkomende een kinderborstbeeld in zijne natuurlijke kleur.’

Een werkgroep Ceremonie binnen de stuurgroep voor de viering van ‘Uithoorn 200 jaar’, die zich over het gemeentewapen had gebogen, meende dat de sociale cohesie binnen de gemeente onvoldoende in het wapen tot uitdrukking kwam. Om de viering luister bij te zetten maar vooral om de sociale cohesie en gemeenschapszin te bevorderen wilde men het gemeentewapen aanpassen, zodat ‘de beide dorpen’, bedoeld zijn De Kwakel en Uithoorn (met Thamen), zich met het nieuwe wapen kunnen identificeren.

Deze wens tot wapenvermeerdering was niet nieuw. Al in 1978 verzocht de gemeente H.M. de Koningin om een wapenwijziging. Ook toen leefde de wens ‘enerzijds om de geschiedenis meer te doen uitkomen, anderzijds om recht te doen aan de woonkern De Kwakel, die [...] zeer in betekenis is toegenomen en waar de bloemteelt een hoge vlucht heeft genomen’. Aan de Raad werd ter beoordeling en instemming een overdadig ontwerp voorgelegd met tal van nieuwe elementen waardoor, in strijd met de kort daarvoor opgestelde ministeriële richtlijnen van 1977 betreffende het verlenen van wapens aan publiekrechtelijke lichamen, het wapen onnodig gecompliceerd zou worden. De Raad bracht een negatief advies uit en tot een wapenverandering is het in dat jaar dan ook niet gekomen.

In hun brief van 18 maart 2019 verzochten burgemeester en wethouders van Uithoorn de Raad om advies inzake de mogelijkheid om het in 1816 bevestigde gemeentewapen te vermeerderen door de hoorn te beladen met een rode roos (symbool voor de sierteelt), een golvende dwarsbalk toe te voegen (symbool voor de Amstel als verbinding met Amsterdam) en het schild te dekken met de standaardkroon (symbool voor het bestuurlijk gezag).

Bij de beoordeling van wapens gebruikt de Raad nog steeds de ministeriële richtlijnen van 1977. Ook nu kunnen extra elementen boven de bestaande wapenfiguur het wapen complexer maken, terwijl een wapenvermeerdering ten gunste van een niet-zelfstandige kern binnen de gemeente, die strikt genomen al in het bestaande wapen wordt gerepresenteerd, ongebruikelijk is. De Raad kon evenwel begrip opbrengen voor het streven van de gemeente om de sociale cohesie binnen de gemeente te versterken. Hij kon op grond daarvan instemmen met een extra wapenfiguur waarin De Kwakel wordt gerepresenteerd. In plaats van de hoorn te beladen met een roos en aan het schild een aparte golvende dwarsbalk toe te voegen, adviseerde de Raad om beide figuren te combineren in de vorm van een golvende schildvoet, beladen met een roos. Ondanks de toevoeging van deze nieuwe elementen oogt het nieuwe wapen nog steeds rustig

en blijft de vereiste heraldische eenvoud en herkenbaarheid, ook van een afstand, gewaarborgd. Met de toevoeging van de kroon van drie bladeren en twee parels kon de Raad zonder meer instemmen. Op grond van art. 4 van de ministeriële richtlijnen van 1977 kan aan elk (publiekrechtelijk) wapen deze kroon worden toegevoegd.

Na advies van de Raad aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 19 maart 2020, is bij Koninklijk besluit van 3 april 2019, nr. 2020000380, aan de gemeente Uithoorn een nieuw wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt: *In azuur een hoorn van goud, beslagen van zilver en geband van keel, en uit de mond uitkomend een kinderborstbeeld van natuurlijke kleur; in een golvende schildvoet van zilver een roos van keel, geknopt van goud en gepunt van sinopel. Het schild gedekt met een gouden kroon van drie bladeren en twee parels.* (Wapendiploma van 6 juli 2020).

Wapenverlening aan de gemeente Vijfheerenlanden

Met ingang van 1 januari 2019 is in de provincie Utrecht de gemeente Vijfheerenlanden gevormd door samenvoeging van de Utrechtse gemeente Vianen en de Zuid-Hollandse gemeenten Leerdam en Zederik. De grootste kernen in de nieuwe gemeente zijn de stadjes Leerdam en Vianen. De naam van de nieuwe gemeente verwijst naar de heren van Arkel, Ter Leede, Hagestein, Everdingen en Vianen, de vijf heren die al in 1284 gezamenlijk maatregelen namen tegen de dreigende wateroverlast in dit gebied.

Bij brief van 31 juli 2019 verzochten burgemeester en wethouders van de gemeente Vijfheerenlanden de Raad om advies inzake een te voeren wapen. Een werkgroep met vertegenwoordigers uit de gemeenteraad, de gemeentelijke organisatie en de historische verenigingen heeft zich gebogen over de ‘dragende elementen in het nieuwe wapen’, te weten de zevenbladige roos van Zederik (symbool voor de zeven woonplaatsen binnen deze voormalige gemeente), de beurtelings gekanteelde dwarsbalken uit het wapen van de voormalige gemeente Leerdam, de zuilen uit het wapen van de voormalige gemeente Vianen (gebaseerd op het oude stadszegel waarvan afdrucken bekend zijn uit 1532 en 1668) en tot slot de kleuren goud, blauw en rood uit het logo van de nieuwe gemeente.

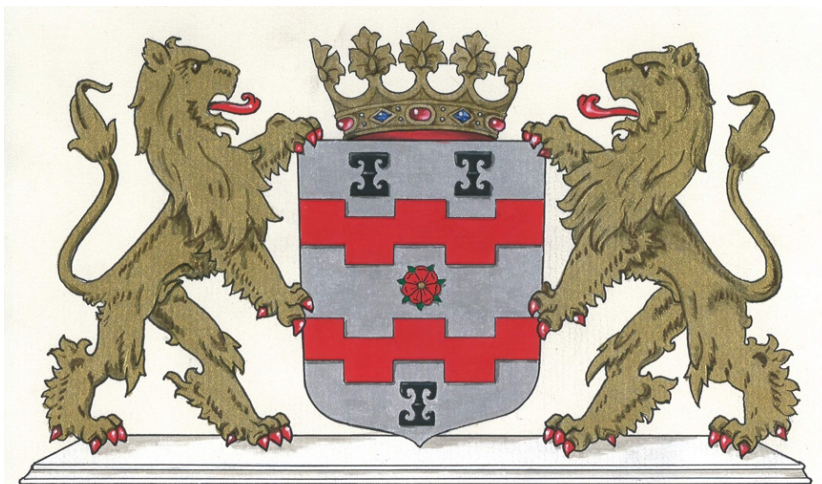
De Raad kon de laatste wens niet honoreren. Wapen en logo zijn immers verschillende uitingen van de gemeente. Een doorgaans tijdgebonden en modegevoelig logo kan nooit uitgangspunt zijn voor een nieuw wapen, dat gebaseerd is op een eeuwenoude, tijdloze beeldtaal.

Aan de gemeente heeft de Raad twee ontwerpen voorgelegd. Het eerste ontwerp combineert in lijn met de wensen van de werkgroep de twee beurtelings gekanteelde dwarsbalken, toegeschreven aan Leerdam, de drie zuilen van Vianen en de zevenbladige heraldische roos van Zederik in een schild. De dwarsbalken worden boven en onder vergezeld van de zuilen. In het hart is de roos geplaatst, die omwille van het met gouden knop en groene punten is afgebeeld. Dit wapen had de voorkeur van de Raad.

In de uitgangspunten van de werkgroep ontbrak de burcht van Leerdam. Navraag leerde dat men een voorkeur had voor de gekanteelde dwarsbalken die worden beschouwd als streekbepalend. De burcht (‘stadspoort’) werd vooral gezien als een figuur die alleen de stad Leerdam representeert. Gekanteelde wapenfiguren (gekanteeld, beurtelings gekanteeld, van onderen

gekanteeld en gekanteeld gezoomd) komen in de verschillende gemeentewapens voor en gaan terug op de wapens van de heren van Ter Leede en de heren van Arkel. Niettemin dreigt hierdoor de burcht (‘stadspoort’) van Leerdam verloren te gaan. Deze burcht heeft een eeuwenoude geschiedenis die teruggaat op het bewaard gebleven stadszegel uit 1595. Ze is in 1816 bevestigd voor de stad, later gemeente Leerdam en in 1986 opnieuw verleend aan de fusiegemeente Leerdam, een grotere bestuurlijke entiteit dus dan de oorspronkelijke stad.

Om die reden meende de Raad een tweede ontwerp ter overweging voor te leggen aan de gemeente. Daarin wordt de burcht gecombineerd met de zuilen en de roos in een verkorte omgekeerde zilveren punt. In dit ontwerp volgen de punttaken van de burcht de contouren van de omgekeerde punt. Problematisch hier is wel, dat zowel bij het wapen van Leerdam als dat van Vianen en Zederik sprake is van kleur (de figuren) op metaal (de schildkleuren goud en zilver), die zich heraldisch moeilijk laten inpassen in een schilddeling. De burcht kan alleen worden gehandhaafd wanneer een omkering van kleuren en metalen wordt toegepast in het ‘Leerdamse’ veld: een burcht van goud met punttaken, vaantjes, valhek en ladder van zilver tegen een rode achtergrond. Dit ontwerp viel af; de gemeente koos uiteindelijk voor het eerste ontwerp van de Raad, met de vijfbladerige kroon uit de wapens van Leerdam en Vianen en de schildhoudende leeuwen (zonder schouderchildjes) uit het wapen van Leerdam.

Na advies van de Raad aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 19 maart 2020, is bij Koninklijk besluit van 3 april 2020, nr. 2020000464, aan de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden een wapen verleend, waarvan de omschrijving luidt: *In zilver twee beurtelings gekanteelde dwarsbalken van keel vergezeld van drie zuilen van sable en in het hart een zevenbladige roos, geknopt van goud en gepunt van sinopel. Het schild gedekt met een gouden kroon van vijf bladeren en gehouden door twee leeuwen van goud, getongd en genageld van keel.* (Wapendiploma van 6 juli 2020).

Voortzetting van het wapen van de gemeente Groningen

Per 1 januari 2019 zijn de gemeenten Haren en Ten Boer toegevoegd aan de gemeente Groningen. Bij brief van 3 maart 2020 heeft de gemeente Groningen de Raad meegedeeld dat zij haar wapen, dat op 10 november 1819 bij besluit van de Hoge Raad van Adel voor deze gemeente is bevestigd, na de samenvoeging wil voortzetten.

Gemeentevlaggen

In het verslagjaar bracht de Raad 4 adviezen uit inzake vlaggen aan de gemeenten Goeree-Overflakkee, Nissewaard, Noordwijk en Noardeast-Fryslân. De vlag van Nissewaard is vastgesteld bij gemeenteraadsbesluit van 6 juli 2020, nr. de vlag van Noordwijk bij gemeenteraadsbesluit van 14 juli 2020.

De gemeente Oldebroek heeft de zogenoemde defileervlag uit 1938 als officiële gemeentevlag vastgesteld bij gemeenteraadsbesluit van 5 maart 2020, nr. 1039031, en de Raad hiervan in kennis gesteld. Defileervlaggen zijn vlaggen die afgevaardigden van provincies en gemeenten in dat jaar voerden tijdens het defilé bij gelegenheid van het veertigjarig regeringsjubileum van Koningin Wilhelmina.

Beide gemeenten hebben vooraf geen advies ingewonnen bij de Raad.

Emblemen van de krijgsmacht

De Raad bracht in het verslagjaar 3 adviezen uit inzake krijgsmachtemblemen ten behoeve van de Directie Integrale Bedrijfsvoering en Bestuur (vastgesteld bij beschikking van de Commandant Zeestrijdkrachten van 7 juli 2020, nr. 2020005753), het Maritime Operations Center Admiraal Benelux en de Tamboers en Pijpers van het Korps Mariniers (beide nog niet vastgesteld in 2020).

JAARVERSLAG VAN DE SECRETARIE OVER 2020

Secretaris en medewerkers

Algemeen

Zoals eerder in dit verslag aangegeven vond in de eerste helft van het verslagjaar de grote renovatie/restauratie van het pand Nassaulaan 2B plaats. Ondanks COVID-19 hebben de werkzaamheden nauwelijks vertraging ondervonden. De milde winter, flexibiliteit en professionaliteit van alle betrokkenen bij dit proces hebben ertoe bijgedragen dat het pand zijn vroegere uitstraling weer volledig heeft teruggekregen. De medewerkers van de secretarie hebben, soms met enig kunst- en vliegwerk, de werkzaamheden volgens planning kunnen afronden. Vanwege COVID-19 was thuiswerken maandenlang de norm geworden. Ook konden groepen niet meer op locatie worden ontvangen en bleef een feestelijke oplevering van het gerenoveerde pand achterwege.

Werkzaamheden

De medewerker advisering, drs. J.C.C.F.M. van den Borne, hield zich met name bezig met de dossiers op het gebied van wapens en vlaggen van Nederlandse gemeenten en de aan de Raad voorgelegde emblemen van de Krijgsmacht. Voorts beantwoordde hij vragen van instellingen en particulieren op het gebied van de heraldiek. Daarnaast was hij eindverantwoordelijke voor de website, de digitalisering van het filiatierregister en de toegangen op het archief, de bibliotheek en de collecties. Hij had, mede vanwege de Raad, zitting in de redactie van *Virtus. Journal of Nobility Studies*.

De wetenschappelijk medewerker, dr. C.A.M. Gietman, coördineerde de reorganisatie van de bibliotheek. Het uitgangspunt daarbij was behoud en het creëren van mogelijkheden tot uitbouwen van de kerncollectie van de Raad. Deze betreft adelsgeschiedenis, adelsrecht, ridderlijke orden, heraldiek en zegelkunde. De wetenschappelijk medewerker beantwoordde tevens vragen op het terrein van adelsgeschiedenis en adelsrecht, verzorgde het dagelijkse beheer van het archief, de acquisitie van boeken en manuscripten en het in het najaar aangemaakte Instagram account van de Raad.

Daarnaast begeleidde hij bezoekers bij hun onderzoek in de archieven en collecties van de Raad, werkte hij mee aan het online beschikbaar stellen van toegangen op de collecties, adviseerde hij wetenschappelijke onderzoekers op het terrein van adels- en elitegeschiedenis en had hij zitting in jury van de Virtus scriptieprijs. Naast de afronding van de bibliotheekrenovatie vervolgde hij zijn onderzoek naar aristocratische genealogiebeoefening, herinneringscultuur en adelsdenkbeelden in de late negentiende en vroege twintigste eeuw.

De medewerker administratie, A. Gritter, hield het filiatierregister zowel in actuele zin (invoer van binnengekomen akten) als historische zin (vullen van de digitale versie van het filiatierregister

aan de hand van de registerdelen) bij. Verder hield hij de bibliotheekcatalogus bij en voerde hij algemene administratieve werkzaamheden uit.

Lezingen en symposia

Op 7 december verzorgde de medewerker advisering een gastcollege heraldiek in het kader van het studieblok ‘Heraldiek in het restauratieschilderwerk’ in het Excellentie-programma Restauratieschilder. Dit programma wordt aangeboden aan studenten van de MBO-vakopleidingen Nimeto te Utrecht en Cibap te Zwolle.

De wetenschappelijk medewerker verzorgde op 18 december een presentatie tijdens het live gestreamde symposium ‘Ongenode gasten. De bezetter en bevrijder op de buitenplaats’, georganiseerd door de Nederlandse Kastelenstichting en de Werkgroep Adelsgeschiedenis.

Publicaties

De wetenschappelijk medewerker schreef (samen met prof. dr. Hanneke Ronnes) *De laatste oorlog van het kasteel*, een essay dat bij gelegenheid van de ‘Dag van het kasteel 2020’ als zelfstandige uitgave werd verspreid. Daarnaast publiceerde hij op basis van eerder gedaan onderzoek ‘Sporen van Indische familiegeschiedenissen’, de historisch-genealogische inleiding op *Kind in Indië. Jeugdijaren en familielevens in Nederlands-Indië*, een tweedelige uitgave van de Indische Genealogische Vereniging (pp. 6-23). Voor het tijdschrift *De Nederlandsche Leeuw* van het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde verzorgde hij vier afleveringen van zijn rubriek ‘Oude Genealogen’ (getiteld: ‘Epitaf voor een gravenkrabber’, ‘Vitale beroepen’, ‘De koningsgek’ en ‘De Elias-saga’). Voor deze bijdragen dienen de collecties van de Hoge Raad van Adel vaak als uitgangspunt. Ze worden geschreven in het kader van het lopende onderzoek van de wetenschappelijk medewerker naar aristocratische genealogiebeoefening. Dat laatste geldt ook voor zijn artikel ‘Stamboom van het vaderland. Genealogie en nationalisme in Nederland (1850-1950)’, dat verscheen in het maartnummer van *Gen.magazine*, het publiekstijdschrift van CBG | Centrum voor familiegeschiedenis (pp. 30-37).

Voor het in december verschenen *Biljoen. Kasteel, landgoed, bewoners* (uitgegeven door Geldersch Landschap & Kasteelen en W Books) verzorgde hij (als zelfstandig onderzoeker) samen met J. Jas de redactie en schreef hij meerdere korte bijdragen. De collecties van de Raad vormen een belangrijke bron voor deze publieksuitgave.

Bibliotheek en verzamelingen

Bibliotheek

In verband met de renovatie van het pand Nassaulaan 2B was een groot gedeelte van de bibliotheek gedurende het eerste halfjaar elders ondergebracht. Desondanks ging het aanvullen

ervan met recente Nederlandse en buitenlandse studies op het gebied van adelsrecht, adelsgeschiedenis, genealogie en heraldiek voort.

Aanwinsten

De medewerker advisering en wetenschappelijk medewerker werkten aan het online beschikbaar stellen van de registers van overheidswapens en adellijke familiewapens, en van de inventarissen van de archieven en collecties van de Raad. De verwachting is dat in 2021 een deel van de inventarissen online geplaatst kan worden.

De Hoge Raad van Adel beheert naast het Raadsarchief en tal van familie- en huisarchieven ook een grote collectie zegelafdrukken. Deze is tot nu toe slechts zeer beperkt doorzoekbaar. Mede om die reden is de bijzondere zegelcollectie van de Raad nog weinig bekend bij het publiek. De inventarisatie van deze collectie is een tijdrovende aangelegenheid. De Raad is jonkheer Arnold Gevers en Albert Mensema, dan ook zeer erkentelijk dat zij zich bereid toonden de inventarisatie van deze duizenden zegels te verzorgen. Beiden waren tientallen jaren verbonden aan het Historisch Centrum Overijssel in Zwolle. Zij kunnen bogen op een ruime ervaring met het inventariseren van zegelcollecties. Hun inventarisatieproject ging in januari van start. Tot ons leedwezen overleed de heer Mensema op 23 december na een kort ziekbed. De inventarisatie van de zegelcollectie was toen al zo goed als voltooid.

In februari verwierf de Raad het manuscript ‘Wapen Woordenboek begonnen door Berewout, vervolgd en zeer vermeerderd door Mr. Willem Jan Baron d’Ablaing van Giessenburg, lid van den Hoogen Raad van Adel 1851’. Het manuscript bevat alfabetisch gerangschikte afbeeldingen van familiewapens met korte bijschriften over de wapenvoerders en werd geschonken door drs. ing. H.M.M. van Hugten, door tussenkomst van drs. C.O.A. baron Schimmelpenninck van der Oije, oud-voorzitter van de Raad. Het handschrift is toegevoegd aan de Collectie Willem Jan baron d’Ablaing van Giessenburg, onder inventarisnummer 42.

De heer J.D.M. Offerman heeft het adelsdiploma van Jeanne Françoise Emelie van Lawick van Pabst aan de Raad geschonken.

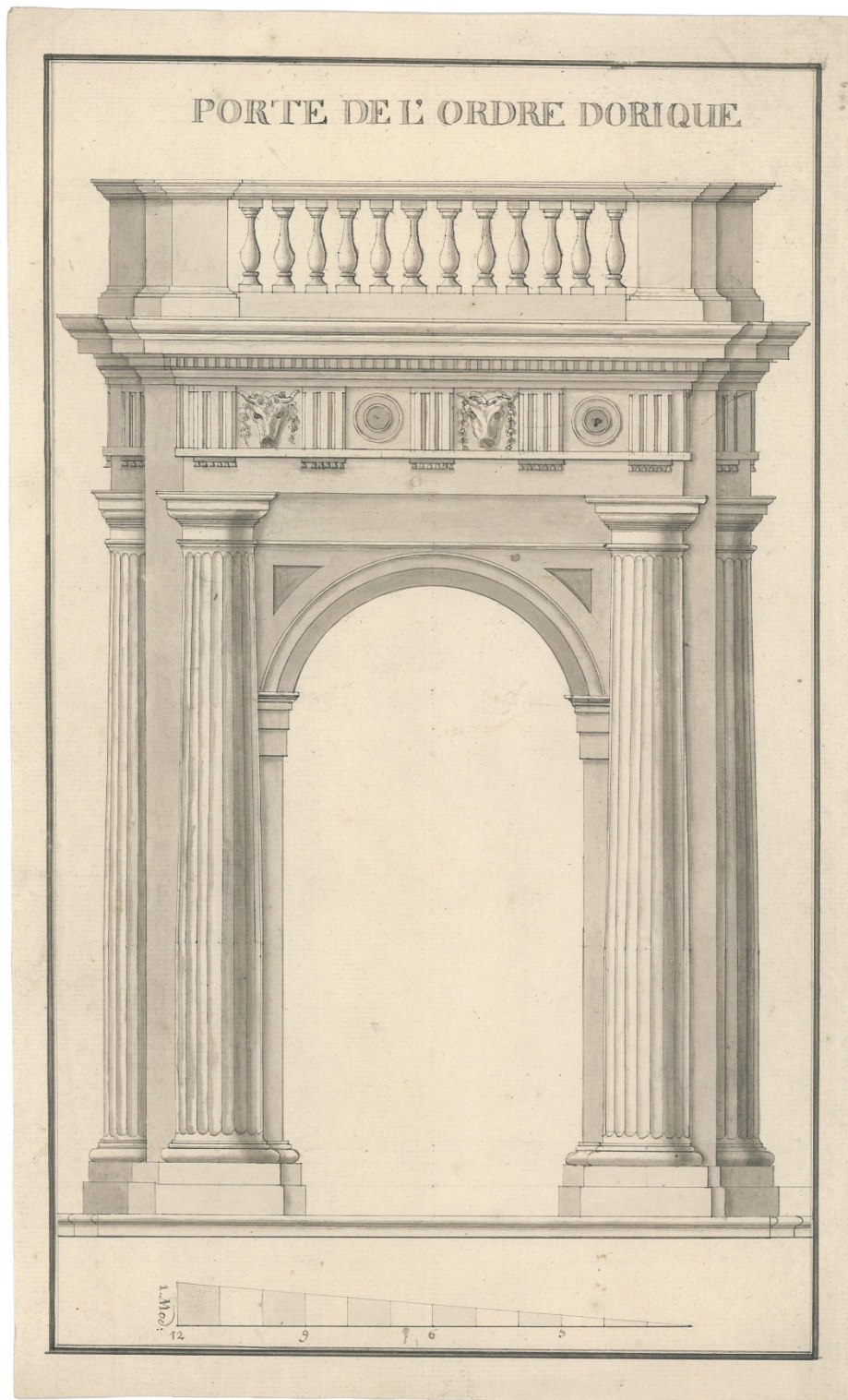
In de herfst kocht de Raad na een tip van dr. Eloy Koldewij (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed) en met steun van het fonds A.H. Martens van Sevenhoven bij antiquariaat W. de Goeij in Kalmthout (België) een kleine collectie achttiende-eeuwse tekeningen, die werden aangeboden als ‘Monsieur G. de Spaen – architectural drawings’. De collectie bestaat uit een titelblad (‘Plans de l’architecture civile et militaire faits et lavez par Monsieur G. de Spaen’) en elf architectuurtekeningen, waarvan de meeste zijn gesigineerd (G. de Spaen, G.A.B. de Spaen en G.A. de Spaen). De aangekochte architectuurtekeningen vormen een waardevolle toevoeging aan onze collectie omdat ze zijn vervaardigd door Willem Anne baron van Spaen la Lecq, de eerste voorzitter van de Hoge Raad van Adel.

Goedgekeurd in de vergadering van de Hoge Raad van Adel van 7 april 2021.

(w.g.) J.P. de Savornin Lohman, voorzitter

(w.g.) M.R.M.M. Scheidius, secretaris

Tekening uit de 'Plans de l'architecture civile et militaire faits et lavez par Monsieur G. de Spaen'

HOGE RAAD VAN ADEL

Instelling en taken

De Hoge Raad van Adel is ingesteld bij Besluit van de Soevereine Vorst van 24 juni 1814, nr. 10. De Wet op de adeldom van 10 mei 1994 (Staatsblad 360) regelt de samenstelling en bevoegdheid van de Raad. Als vast college van advies over de uitvoering in zaken van bestuur van het Rijk (ingevolge art. 79 van de Grondwet) adviseert de Raad:

- de minister van Algemene Zaken over naamgeving, titulatuur en wapenverlening van leden van het koninklijk huis, het Rijkswapen en de Nederlandse vlag;
- de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties over adelszaken en de samenstelling en wijziging van de wapens van publiekrechtelijke lichamen;
- de minister van Justitie over verzoeken tot naamswijziging, waarbij de namen van adellijke geslachten of van heerlijkheden betrokken zijn;
- de minister van Defensie over ontwerpen van emblemen en medailles van de krijgsmachtsonderdelen.

Raad en Secretarie

Voorzitter	jonkheer mr. J.P. de Savornin Lohman (2015)
Leden	mr. H.C.R.M. baron de Wijkerslooth de Weerdesteijn (2005) drs. R.M. barones van Pallandt (2010) mr. C.J.A. barones Snouckaert van Schauburg-Buchwaldt (2012) jonkheer mr. F.J.M.I. van Rijkevorsel van Kessel (2017)
Secretaris	mr. M.R.M.M. Scheidius (2015)
Medewerker advisering	drs. J.C.C.F.M. van den Borne
Medewerker administratie	A. Gritter
Wetenschappelijk medewerker	dr. C.A.M. Gietman

Bezoekadres	Postadres
Nassaulaan 2B	Postbus 16325
2514 JS DEN HAAG	2500 BH DEN HAAG

Bezoek op afspraak. De studiezaal is geopend op werkdagen van 9.30-16.30 uur.

Telefoon	070-3614281	E-mail	info@hogeraadvanadel.nl
		Internet	www.hogeraadvanadel.nl

